

POIMINTOJA 3

1950–1970-luvun moderni lastenkirja

Kirjanäyttely Lastenkirjainstituutissa

7.11.2022–28.2.2023

Avoinna Lastenkirjainstituutin aukioloaikoina.

Näyttely ja näyttelyluettelo:
Päivi Nordling
Lastenkirjainstituutti 2022

Poimintoja 3

1950–1970-luvun moderni lastenkirja

1900-luvun alkupuoliskon kotimaisessa lastenkirjankuvitustaiteessa näkyi pitkään klassikkokuvittajiemme Rudolf Koivun ja Martta Wendelinin vaikutus. Monet tekijät olivat taitavia ja kuvitukset parhaimmillaan tasokkaita, mutta ala kärsi arvostuksen puutteesta mikä näkyi varmasti siinäkin, ettei kovin rohkeita poikkeamia yleislinjasta rohjettu tehdä. Kuitenkin jo ennen 1950- ja 1960-lukua oli uudistajia, joiden kuvitukset vaikuttavat edelleen jännittävilta ja raikkailta, mainittakoon esimerkiksi kansainvälistä tasoa olevat Eric O. W. Ehrströmin 1920-luvun kuvitukset, graafisesti selkeää kuvitustyyliä edustavan Alexander Paischeffin 1920–1930-luvun työt ja modernista kuvataiteesta vaikutteita ammentaneen Maija-Kaarina Nenosen 1940-luvulta.

Niin ikään 1950-luvun lastenkirjataide jatkoi vahvasti perinteen viitoittamalla tiellä, mutta muutos oli jo näkyvässä. Kuvituksen tutkija Maria Laukka toteaa artikkelissaan *Kuvakirjan vuosikymmenet*: ”Vaikka 1950-luku on verraten niukka vuosikymmen, siihen ajoittuu sentään suomalaisen kuvakirjan ehkä painavin saavutus, Tove Janssonin *Kuinkas sitten kävikään?* – modernismin läpimurto vuonna 1952.” (Tutkiva katse kuvakirjaan, s. 29).

Samaa modernia linjaa jatkaa Janssonin seuraava kuvakirja heti 1960-luvun alussa eli *Kuka lohduttaisi nytyitä?* (WSOY 1960). Kotimaista lastenkirjankuvitusta uudistava linja vahvistui muutenkin 1960-luvulla tuotteliaan Oili Tannisen ja television lastenohjelmien puolella ansioituneen Tupuna Vaissin myötä. 1970-luvulla tarjonta monipuolistui edelleen ja esiin nousivat vahvat nimet Maikki Harjanne, Camilla Mickwitz ja Pekka Vuori, joista Harjanne ja Vuori ovat jatkaneet laadukasta uraansa viime vuosiin saakka. Kotimainen kuvakirja alkoi saada myös kansainvälistä näkyvyyttä.

1950-luvulla suomen- tai ruotsinkielisiä kuvitettuja kirjoja ilmestyi reilut 900 teosta, mikä oli selvästi vähemmän kuin edellisellä vuosikymmenellä, jota moitittiinkin kirjatehtailusta. 1960-luvulla lukumäärä väheni edelleen alle 600 teokseen, kun taas 1970-luku oli vähän yllättäenkin vahva vuosikymmen noin 850 kuvitetulla teoksellaan. Luvut on saatu kuvittajabibliografiasta ja ne ovat suuntaa antavia.

Lastenkirjainstituutin kokoamissa *Poimintoja*-pienoisnäyttelyissä esitellään kuvittajabibliografiassa mukana olevia kuvittajia ja heidän tuotantoaan.

Ensimmäisenä vuorossa olivat varhaisimmat kotimaiset kuvittajat 1920-luvulle, seuraavaksi 1930- ja 1940-luvun kuvitustaide ja nyt luodaan katsaus 1950–1970-luvulla ilmestyneisiin moderneihin kuvitettuihin lastenkirjoihin.

Lastenkirjainstituutin ylläpitämä kuvittajabibliografia julkistettiin marraskuussa 2021. Vuoden 2022 syksyllä, hankkeen päättyessä, bibliografiassa on mukana jo yli 1300 kotimaisen kuvittajan ja heidän kuvittamiensa 11 500 teoksen tiedot.

Laajemmin kuvittajista ja heidän teoksistaan kerrotaan kuvittajabibliografian artikkeliosuudessa osoitteessa: lastenkirjainstituutti.fi/kuvittajabibliografia/kuvittaja-artikkelit.

VITRIINI I

Kotimaisen lastenkirjan kuvitustaiteen modernismin merkkipaalu oli ilman muuta Tove Janssonin vuonna 1952 ruotsiksi ja suomeksi julkaistu kuvakirja *Hur gick det sen?* (suom. *Kuinkas sitten kävikään?*). Muuten 50-luvun kuvitusmaailmaa hallitsivat pitkälti jo aiempina vuosikymmeninä aloittaneet tekijät kuten Maija Karma, Helga Sjöstedt ja Erkki Tantt. Heitä myös palkittiin runsaasti: Karma sai Rudolf Koivu -palkinnon viidesti, Tantt neljästi ja Sjöstedt kolmesti. Kahdesti on palkittu muiden muassa Tove Jansson, Alexander Lindeberg ja Pekka Vuori.

Rudolf Koivu -palkinto on edelleen merkittävin kotimaiselle lasten- tai nuortenkirjan kuvitukselle jaettava palkinto. Alkuaan palkinto jaettiin joka vuosi edellisvuonna julkaistulle kuvitetulle teokselle, nykyisin se jaetaan joka toinen vuosi. Vuosina 1960 ja 1970 palkintoa ei jaettu, koska katsottiin että noina vuosina kuvituksen taso oli ollut erityisen heikko.

Rudolf Koivu -palkinnon ja sitä ylläpitävän säätiön perusti vuonna 1949 liikemies August Thitz (1865–1957), jonka tiedetään tukeneen erityisesti Rudolf Koivua. Palkinnon tarkoituksena oli kohottaa kotimaisen lastenkirjankuvituksen tasoa. Nykyisin palkintoa jakaa Grafia ry.

Ensimmäisen vitriinin teokset ovat vuosilta 1952–1968 ja ne esitetään luettelossa teoksen ilmestymisvuoden mukaisessa kronologisessa järjestyksessä.

1.

JANSSON, TOVE

Kuinkas sitten kävikään? Kirja Mymmelistä, Muumipeikosta ja pikku Myystä.

Teksti ja kuvitus: Tove Jansson. Suomennos: Hannes Korpi-Anttila.

WSOY 1952.

Alkuteos: Hur gick det sen? Boken om Mymlan, Mumintrollet och lilla My. Schildts 1952.

Kuvittaja ja kirjailija Tove Jansson (1914–2001)

Monipuolisesti lahjakas kirjailija, kuvittaja, sarjakuvataiteilija ja taidemaalari Tove Jansson aloitti kuvittajanuransa jo opiskeluaikanaan. Esikoisteoksensa *Sara och Pelle och neckens bläckfiskar* (Bildkonst 1933, suom. *Pipu ja Kalle ja Ahdin mustekalat*, Kuvataide 1933) Jansson kirjoitti ja kuvitti salanimellä Vera Haij.

Tove Jansson oli kuvittanut jo useita muiden kirjoittamia lastenkirjoja 1940-luvulla ja saanut julkaistua ensimmäisen muumiromaaninsa vuonna 1945 (Söderström), kun anarkistinen aukkokirja *Hur gick det sen?* (suom. *Kuinkas sitten kävikään?*) ilmestyi vuonna 1952. Teos oli läpimurto ja nykyään tunnustettu kuvakirjaklassikko, joka nostetaan esiin lastenkirjallisuuden historioissa niin Suomessa kuin Ruotsissa. Maria Laukan sanoin teos “syntyi valmiina taideteoksena, modernin kuvailmaisun täydellistymänä” (Tutkiva katse kuvakirjaan, s. 39).

Rudolf Koivu -palkintoa teos ei kuitenkaan koskaan saanut, kuten ei hänen seuraava kuvakirjansakaan, vuonna 1960 julkaistu *Vem ska trösta Knyttet?* (Schildts 1960, suom. *Kuka lohduttaisi nytyä?* Suomentanut Kirsi Kunnas. WSOY 1960). Vuonna 1961 palkinto jaettiin kolmatta kertaa Helga Sjöstedtille.

Tove Jansson kyllä palkittiin Rudolf Koivu -palkinnolla, jopa kahdesti: vuonna 1958 palkinto myönnettiin teokselle *Trollvinter* (Schildt 1957, suom. *Taikatalvi*. Suomentanut Laila Järvinen. WSOY 1958) ja vuonna 1978 kuvakirjalle *Den farliga resan* (Schildt 1977, suom. *Vaarallinen matka*. Suomentanut Panu Pekkanen. WSOY 1977).

Janssonin klassisen reikäkirjan sijaan toinen, parikymmentä vuotta myöhemmin ilmestynyt moderni aukkokirja, Heka Toivolan tekstitön *The Hole Story – Läpinäky* (Markkinointi Viherjuuri 1970) palkittiin Rudolf Koivu -palkinnolla vuonna 1972. Palkintoraadin päätöstä kuitenkin kritisoitiin, koska teosta ei pidetty lastenkirjana. Lastenkirjainstituutissa Toivolan teos kuuluu Tove Janssonin kotikirjastokokoelmaan ja on esillä Muumimuseon näyttelyssä *Toven kirjahyllystä* 12.3.2023 asti.

2.

TANNINEN, Oili

Miiru menee kalaan.

Teksti ja kuvitus: Oili Tanninen.

Otava 1961.

Kuvittaja ja lastenkirjailija Oili Tanninen (s. 1933)

Jo vuonna 1961 ilmestynyt Oili Tannisen esikoiskuvakirja *Miiru menee kalaan* uudisti kotimaisen kuvakirjan ilmaisua. Teos ilmestyi perheen asuessa Moskovassa puolison, toimittaja Aarne Tannisen työn vuoksi. Suorakaiteen muotoisen kuvakirjan kuvissa on huumoria ja liikettä. Teos noteerattiin myös ulkomaisissa julkaisuissa. Niin ikään myöhemmät kollaasitekniikalla tehdyt pienten lasten kuvakirjat otettiin hyvin vastaan. Monet Tannisen kuvakirjat kuten *Miiru-*, *Nunnu-* ja *Hissu-*kirjat pohjautuvat Yleisradiolle tehtyihin animaatioihin.

Oili Tannisen *Nunnu lentää* (Otava 1966) sai Rudolf Koivu -palkinnon vuonna 1967. Vuonna 1970 Tanniselle myönnettiin Anni Swan -mitali ja vuonna 2011 hänet palkittiin Kieku-palkinnolla merkittävästä elämäntyöstä kuvittajana.

Oili Tannisen kuvittajanura jatkui 60-luvulta 90-luvun alkuun aktiivisena. Vuonna 2021 hänen tuotantonsa sai uutta nostetta, kun alun perin japaniksi 1970-luvulla julkaistut kuvakirjat ilmestyivät suomeksi. Tämän päivän lukijoille ne edustavat 70-luvun retroa. Kuvakirjat ovat: *Miiru ja ilmapallo*, *Heppu ja oma koti*, *Hippu ja lumileikit* ja *Pommo ja lintu* (Otava 2021).

3.

PUHTILA, KIRSTI

Pööpöti kummipoika. Satu.

Teksti: Kirsti Puhtila, kuvitus: Yrjö Sormunen.

Otava 1962.

(Meidän lasten kirjasto).

Kuvittaja Yrjö Sormunen

Kuvittaja Yrjö Sormunen on kuvittanut vain yhden lastenkirjan, Kirsti Puhtilan sadun *Pööpöti kummipoika*. Satukirja on kuvitettu tyyliteltyin mustavalkoisin piirroksin,

jotka on rajattu vahvoin ääriivoin. Kuvitus on lempeän humoristinen ja ansaitsee esiin noston myös tässä näyttelyssä.

Toistaiseksi ei ole varmuutta, onko teoksen kuvittaja sama henkilö kuin helsinkiläinen arkkitehti Yrjö Sormunen, joka on tehnyt esimerkiksi vuonna 2007 paljastetun inkeriläisten ja karjalaisten heimoveteraanien muistomerkin Taka-Töölöön Helsinkiin.

4.

LINDEBERG, ALEKSANDER

Iloiset aapiskuvat.

Teksti ja kuvitus: Aleksander Lindeberg.

WSOY 1965.

Kuvittaja ja graafikko Aleksander Lindeberg (1917–2015)

Aleksander Lindeberg oli kosmopoliitti, jonka äiti oli venäläinen ja isä suomenruotsalainen lääkäri. Lindebergin kuvitustyylissä näkyy venäläinen vaikutus. Ihmisten kuvaamisessa hän on kertonut päätyneensä ikonitaidetta ja vanhoja freskoja muistuttavaan tyyliin. 1960-luvun alussa Lindeberg alkoi etsiä kuvituksiinsa modernimpaa ilmaisua. Kritiikeissä kiitettiin esimerkiksi vuonna 1963 ilmestynyttä uutta kuvitusta Yrjö Kokon aiemmin valokuvin kuvittamaan saturomaaniin *Pessin ja Illusia* (WSOY) mainesanoitin taiturillinen ja modernisti tyyllittelevä.

Tuottelias mainospiirtäjä teki useita kuvituksia, joille ei aina kuitenkaan löytynyt kustantajaa. Esimerkiksi vasta vuonna 2011 Suomessa ilmestynyt kuvitus Zacharias Topeliuksen satuun *Muurahainen joka lähti lääkäriin* oli julkaistu Japanissa jo vuonna 1973. Lindeberg oli kuvittanut sadun alun perin vuonna 1964.

Alexander Lindeberg palkittiin Rudolf Koivu -palkinnolla kahdesti. Ensin sen sai vuonna 1964 Grimmin satuun tehty julkaisematon kuvitus, sitten aakkoskirja *Iloiset aapiskuvat* vuonna 1966. Vuonna 2005 hänelle myönnettiin Kieku-palkinto merkittävästä elämäntyöstä kuvittajana.

5.

VAISSI, TUPUNA

Saniaissaari. Tarina Sanista Mishkasta Mandista Valdemarista Muhvista Myssystä ja Vihreästä Velhosta.

Teksti ja kuvitus: Tupuna Vaissi.

Otava 1966.

Kuvittaja ja lastenkirjailija Tupuna Vaissi (1942–2012)

Kuvaamataidon opettajaksi valmistunut monipuolinen taiteilija Tupuna Vaissi teki pääasiallisen uransa television lastenohjelmien puolella. 1960-luvulla lapsuutensa eläneet muistavat Vaissin sadunomaiset viivapiirrokset tv-ohjelmasta *Pienten piiri* (1966–1970). Tupuna Vaissi, samoin kuin Oili Tanninen ja Camilla Mickwitz, niitti mainetta lasten animaatioiden tekijöinä. Mustavalkoisin piirroksin kuvitettu esikoisteos *Saniaissaari* oli hänen ainoa oma lastenkirjansa. Lisäksi hän kuvitti Ines Lappalaisen seikkailusadun *Isoviisas jäi näkemättä* (Otava 1966).

6.

KAUSTIA, Eila

Aapisloruja.

Teksti ja kuvitus: Eila Kaustia.

WSOY 1967.

Graafikko Eila Kaustia (1913–1996)

Eila Kaustia oli aloittanut kuvittajan uransa jo 1940-luvulla, jolloin hän teki lastenkirjankuvituksia Otavalle ja Gummerukselle, aluksi nimillä Eila Koskinen-Krusberg tai Eila Krusberg. 1960-luvulla hän vaihtoi kustantajaa ja löysi modernin tavan ilmaista itseään sekä kirjoittajana että kuvittajana. Vuonna 1967 ilmestynyt *Aapisloruja*-teos tutustuttaa kirjaimiin ja leikittelee sanoilla. Muita hänen 60-luvulla kuvittamiaan kirjoja ovat Kaija Pakkasen kirjoittama lastenromaani *Kapteeni Mikko, ohoi!* (WSOY 1966) ja *Konkeli*, johon hän on tehnyt itse myös tekstin (WSOY 1968).

7.

KUNNAS, KIRSI

Aikamme aapinen.

Teksti: Kirsi Kunnas apunaan työryhmä Veli Nurmi, Seija Nöjd ja Kyllikki Röman, kuvitus: Elina Vanninen.

WSOY 1968.

Kuvittaja Elina Vanninen (s. 1942)

Elina Vannisen ura lastenkirjojen parissa käynnistyi Kirsi Kunnaksen *Aikamme aapisen* (WSOY 1968) kuvittamisen myötä edellisvuonna julkaistun esikoiskuvituksen jälkeen. Aapisen tekstistä vastasi nonsenserunoillaan ansioitunut Kirsi Kunnas, ja monet teoksen runot ovat päätyneet myös myöhempisiin Kunnaksen kokoelmiin. Tekstin osalta *Aikamme aapinen* poikkesi aiemmin ilmestyneistä aapiskirjoista. Kuvitus sen sijaan kuvaa lapsuutta melko perinteisesti – mainitsehan Vanninen itsekin työnsä innoittajaksi Maija Karman. 1970-luvun alusta aapisesta muokattiin peruskouluun sopiva versio.

Kokonaisuudessaan *Aikamme aapinen* edustaa modernia esinettä ja se valittiinkin Designmuseon kokoamaan itsenäisyyden 100-vuotisjuhlavuoden näyttelyyn *100 esinettä Suomesta* vuonna 2017.

Elina Vannisen kuvittajan ura on jatkunut näihin päiviin saakka, uusimpana kuvitus Leena Kushtshenkon ja Teija Mertarannan karjalankielisen alakoulun oppikirjaan *Opastummo lugemah da pagizemah karjalakse* (Karjalan kielen seura 2015).

VITRIINI II

Lastenkirjallisuudelta oli jo 1960-luvulla alettu odottaa eettisten teemojen esiin nostoa, ja 70-luvulla ilmiö vahvistui. Tasa-arvokysymykset ja uudet ajatukset lastenkasvatuksesta, rauhankasvatus ja mielenosoitukset epäoikeudenmukaisuutta vastaan, kaupungistuminen ja siirtolaisuus Ruotsiin, luonnonsuojelu... Aiheiden kirjo oli laaja. 1970-lukua on moitittu ikävästä opettavaisuudesta ja lähes rumasta realismista, mutta vuosikymmentä voi tarkastella myös toisin silmin. Lapsille tarjottiin tietoa, mutta ei mielikuvituksen käyttökään ollut pannassa. Mahdollista oli edelleen leikitellä kuvilla ja sanoilla.

Nyt 50–60 vuotta myöhemmin on lupa ihailia sitä, miten monipuolisesti tuon ajan lastenkirjat toivat uudet ajatukset lukevan lapsiperheyleisön ulottuville. Uudistuksia ei ikinä tapahdu ilman rohkeita tekijöitä!

Toisen vitriinin teokset ovat vuosilta 1970–1978 ja ne esitetään luettelossa teoksen ilmestymisvuoden mukaisessa kronologisessa järjestyksessä.

8.

KROHN, LEENA

Vihreä vallankumous.

Teksti: Leena Krohn, kuvitus: Inari Krohn.

Tammi 1970.

Kuvittaja ja taidegraafikko Inari Krohn (s. 1945)

Taidegraafikkona ansioitunut Inari Krohn päätti jo 13-vuotiaana ryhtyä taiteilijaksi. Lastenkirjojen kuvitustyöt ovat taiteilijan muuhun tuotantoon luontevasti niveltäviä rinnakkaistuotteita. Vuonna 1970 julkaistu värikylläinen *Vihreä vallankumous* avasi hienosti uuden vuosikymmenen. Lasten osallisuutta esiin tuova aikanaan varsin utopistinen kuvakirja ja monet muut hänen teoksensa puhuvat vahvasti luonnon puolesta.

Yhä edelleen ajankohtaisen teoksen taustalla olivat todelliset tapahtumat Berkeleyn opiskelijakampanjoilla, missä asukkaat ryhtyivät perustamaan puistoa. Ensin olivat Inari Krohnin kuvat, sitten hänen sisarensa Leena Krohn laati tekstin. Sisärukket ovat sittemmin tehneet yhdessä useita teoksia.

Teos sai Arvid Lydecken -palkinnon vuonna 1971. Rudolf Koivu -palkintoa se ei koskaan saanut, muita huomionosoituksia kyllä. Vuonna 1971 Rudolf Koivu -palkinto jaettiin Katriina Viljamaa-Rissaselle vuonna 1970 julkaistusta kuvituksesta.

9.

UOTILA, MAIRE

Sohvi.

Teksti ja kuvitus: Maire Uotila.

Otava 1970.

Kuvittaja Maire Uotila (s. 1929)

Maire Uotila laati ja kuvitti 1960- ja 70-luvulla useita lasten askarteluoppaita mutta myös kuvakirjoja, joista osa jäi kuitenkin ullakolle odottamaan. Kaksi alun perin 1970-luvulla valmistunutta kuvakirjaa julkaistiin ensimmäistä kertaa vasta 2000-luvulla. Tämän päivän näkökulmasta Maire Uotilan kirjoittamat ja kuvittamat *Isomursu ja pikkumursu* (Sammakko 2009) ja *Jänökaksoset* (Sammakko 2010) huokuvat retrohenkeä. Näyttelyssä on esillä vuoden 1970 kuvakirja.

10.

VUORI, PEKKA

Otto ja Ville, kaksi reipasta rikkojaa.

Teksti ja kuvitus: Pekka Vuori.

Mannerheimin lastensuojeluliitto 1972.

Kuvittaja Pekka Vuori (s. 1935)

Pekka Vuoren usean vuosikymmenen ajan kestäneelle uralle mahtuu lukuisia kuvitustöitä. Hänen ensimmäiset lastenkirjansa olivat tilaustöitä Suomen säästöpankkiliitolle, Mannerheimin lastensuojeluliitolle ja Kansallis-Osake-Pankille. Tämän jälkeen häneltä on ilmestynyt monia Kansanrunousarkiston kokoelmiin pohjautuvia lastenkirjoja, kuten Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kustantamat *Jättiläiset* (1981) ja *Lintukotolaiset* (1985). Vuoren vahva ja värikäs kuvitustyyli on huomattu myös kansainvälisesti: vuonna 1999 ilmestynyt *Korvatunturi* (Otava) on ollut suosittu etenkin Japanissa.

Näyttelyssä oleva kuvakirja *Otto ja Ville, kaksi reipasta rikkojaa* vuodelta 1972 kuuluu Vuoren varhaistuotantoon. Radikaalisti perinteisiä kasvatuskäsityksiä ravasteleva teos kertoo kahdesta kurittomasta pojanvekarasta, jotka saavat luvan kanssa purkaa kielteisiäkin tunteitaan.

Pekka Vuorelle myönnettiin Rudolf Koivu -palkinto vuonna 1982 teoksesta *Jättiläiset* (SKS 1981) ja vuonna 2007 Kieku-palkinto merkittävästä elämäntyöstä kuvittajana.

11.

BONDESTAM, KATI

Pikku Kanin hassu päivä

Teksti ja kuvaus: Kati Bondestam & Camilla Mickwitz.

Suomennos: Mervi Mustonen.

Alkuteos: Kaninens tokiga dag (ei julkaistu)

Weilin + Göös 1973.

Kuvittaja ja lastenkirjailija Camilla Mickwitz (1937–1989)

Camilla Mickwitzin esikoiskuvitus on jo vuodelta 1958, mutta kuvittajanura käynnistyi varsinaisesti 1970-luvun alussa. Mickwitz teki kuvituksia monien kirjailijoiden teksteihin, vaikka parhaiten hänet muistetaan omista *Jason*, *Emilia* ja *Mimosa*-kuvakirjasarjoistaan. Erityisesti Mickwitzin Jason-sarjaa vuosilta 1975–1978 on kiitetty ajantasaisuutensa säilyttäneestä kuvauksesta. Jasonin äiti on pyöreän ulkomuotonsa kanssa sinut eikä arkaile asettua alastonmalliksi taidekoulun opiskelijoille – eikä Mickwitz arkaillut piirtää lastenkirjaan kuvaa alastomasta äidistä eri asennoissa. Jason-kirjat olivat vahvasti sidoksissa 70-luvun yleisiin keskustelunaiheisiin, kuten yksinhuoltajuus ja siirtolaisuus. Ilmeikkään kuvituksen myötä teoksiin tuli myös huumoria. Sarja ilmestyi alusta alkaen myös animaationa ja häivytti näin kuvakirjan ja animaatioelokuvan raja-aitoja.

Camilla Mickwitzin kuvittajan ura päättyi kuvittajan kuolemaan vuonna 1989. Kaksi hänen kuvittamaansa kuvakirjaa on kuitenkin julkaistu postuumisti: *Uusitalojen uusi talo* vuonna 1989 (Tammi, ruotsiksi 1991) ja *Saariston prinsessa* vuonna 2022 (Tammi, teoksen teksti: Tuutikki Tolonen).

Camilla Mickwitz sai useita palkintoja teoksistaan, esimerkiksi Arvid Lydecken -palkinnon kuvakirjasta Jason muuttaa maasta (Weilin+Göös 1978) ja Rudolf Koivu -palkinnon koko tuotannostaan vuonna 1984.

Näyttelyssä on mukana yhdessä Kati Bondestamin kanssa kirjoitettu ja kuvitettu kuvakirja *Pikku Kanin hassu päivä* perustuu vuonna 1971 valmistuneeseen samannimiseen animaatioelokuvaan. Bondestam (s. 1939) laati myös useita omia kuvakirjoja, kuten teoksen *Paavon parta* (Weilin + Göös 1974), jonka väriliitukuvitus tuo mieleen kouluajan piirustustunnit.

12.

KAUPPINEN, MAIJALIISA

Mihin tutti katosi.

Teksti ja kuvitus: Maijaliisa Kauppinen.

WSOY 1973.

Kuvittaja ja lastenkirjailija Maijaliisa Kauppinen (s. 1932)

Maijaliisa Kauppinen on kuvittanut reilut 10 lastenkirjaa, joiden joukkoon mahtuu useampikin kiinnostava kokeilu. Vuonna 1967 Gummerus julkaisi kuvakirjan joka jo varsin erikoisen nimensä puolesta kiinnittää huomiota: *Pikku Töyhtö Höyhensaarella, eli miten ihan pienet vauvat tietävät jotain sellaista mitä me isommat emme tiedä*. Seuraava kuvitus oli Tuija Pesosen kirjoittamaan lastenkirjaan *Murkku peloton* (WSOY 1971), mikä jälkeen edelleen WSOY julkaisi vuonna 1973 kaksi Kauppisen omaa kuvakirjaa *Mihin tutti katosi* ja *Tottoroo*. Nämä ilmestyivät samanaikaisesti yhteisniteenä.

13.

VILJAMAA-RISSANEN, KATRIINA

Jere löytää häntänsä.

Teksti ja kuvitus: Katriina Viljamaa-Rissanen.

Weilin + Göös 1974.

Kuvittaja ja lastenkirjailija Katriina Viljamaa-Rissanen (s. 1944)

Katriina Viljamaa-Rissanen kuvittajanuran alku sijoittuu 1960- ja 1970-luvun taitteeseen. Kaarina Helakisa tekstittämä yhteiskuntakriittinen kuvakirja *Elli-velli-karamelli* (Weilin+Göös) julkaistiin vuonna 1973. Vuotta myöhemmin ilmestyi kuvittajan itsensä tekstittämä *Jere löytää häntänsä* (Weilin+Göös 1974).

Nonsensehenkisen kuvakirjan ensisivulla esitellään tarinan minäkertoja, Jere-hiiri, tosin vasta osina. Osista syntyy ehyt hiiri, mutta häntä jää puuttumaan!

Niukkasanaisessa tarinassa arvuutellaan, mistä kaikista suiroista olisi Jerelle hännäksi. Ja kirjan lopussa tarina alkaa uudestaan...

Monet peruskoulussa 1970-luvulla aloittaneet muistavat Viljamaa-Rissanen oranssi- ja vihreäkantiset, nidotut aapiskirjat, omansa syyslukukaudelle ja keväälle.

Vaikka Katriina Viljamaa-Rissanen kuvitustuotanto ei ole kovin laaja, hän on ehtinyt saada Rudolf Koivu -palkinnon kahdesti: vuonna 1971 kuvituksestaan *Suureen*

satukirjaan (Valitut palat 1970) ja vuonna 1974 Kaarina Helakisan tekstiin pohjautuvasta kuvakirjasta *Elli-velli-karamelli* (Weilin+Göös 1973).

14.

ÖSTERLUND, VUOKKO

Ihminen ja ihmisiä.

Kirjoittanut Vuokko Österlund, kuvittanut Anna Tauriala.

Gummerus 1974.

Anna Tauriala Tegnér (1941–2007)

Anna Taurialan kuvittaman modernin lasten kuvatietokirjan tekstin on laatinut Vuokko Österlund. Osittain sarjakuvamaisesti kuvitettu teos on jäänyt lastenkirjallisuuden historiaan erityisesti muutamien aikanaan rohkeiden kuvien takia, jotka käynnistivätkin sensuurikeskustelun. Kokonaisuudessaan teos on uudenlainen tietokirja. Se välittää viestin, että lapsella on oikeus tasapuoliseen tietoon, onpa aiheena ihmisen kehitys, lapsen syntymä, erilaiset tunteet, vammaisuus tai kielen, ihonvärin tai etnisen alkuperän mukaan kohdattu rasismi. Lasten tietokirjan tavoitteena on tarjota tärkeät asiat siten, että ne on esitetty elävästi, kiinnostavasti ja kyllin helppolukuisesti.

Muita Anna Taurialan kuvittamia teoksia ovat muiden muassa hänen esikoisteoksensa *Leenan sairaalamatka* (Gummerus 1971) ja muut *Leena*-sarjan kirjat sekä pikkulasten katselukirja *Muru muistaa maistaa* (Kirjalito 1979) ja muut *Muru*-kirjat. Näissä kaikissa on myös Taurialan kirjoittama teksti. Tuottelijan kirjailija-kuvittaja muutti Ruotsiin vuonna 1984.

15.

HARJANNE, MAIKKI

Minä olen Minttu.

Teksti ja kuvitus: Maikki Harjanne.

WSOY 1978.

Kuvittaja ja lastenkirjailija Maikki Harjanne (s. 1944)

Kuvittajabibliografian mukaan lähes 80 lastenkirjaa tehneen Maikki Harjanteen kuvittajanura alkoi vuonna 1975 ja oma kuvakirjatuotanto vuonna 1978. Tällöin

WSOY julkaisi samanaikaisesti neljä ensimmäistä Minttu-kirjaa: *Minä olen Minttu*, *Minttu mummolassa*, *Mintun aarre* ja *Minttu karkaa*.

Ensimmäiset *Minttu*-kirjat ilmestyivät aikana, jolloin lastenkirjojenkin oletettiin ottavan kantaa ajankohtaisiin kipukohtiin. Harjanteelle yhteiskunnallisiin epäkohtiin tarttuminen ei ollut tärkeintä. Sen sijaan hän oli havainnut, että lapsille ei ollut juurikaan tarjolla lapsen arkitodellisuudesta kertovia kuvakirjoja. Minttu-kirjat vastasivat tähän tarpeeseen, mutta niiden maailmassa myös tasa-arvo ja vihreät arvot ovat itsestään selvyys.

Minttu-kirjojen kuvitus herätti aluksi hämmennystä: pelkistetyt hahmot, niukka teksti, paljon valkoista pintaa. Kirjojen kuvissa on pienimmillekin hauskaa katsottavaa. Niinpä yhä uudet lapsisukupolvet ovat kasvaneet Minttu-kirjojen ja muiden Harjanteen kuvakirjojen parissa. Maikki Harjanteen tuotanto on jatkunut vakaasti aina 2020-luvulle saakka.

Näyttelyluettelon tekstien lähteenä on käytetty kuvittajabibliografiaa lähdeteoksineen:

<https://lastenkirjainstituutti.fi/kuvittajabibliografia>

<https://lastenkirjainstituutti.fi/kuvittajabibliografia/lahdeluettelo>

SELAILUKAPPALEET

Vitriineissä olevien kirjojen kaksoiskappaleita ja mahdollisesti muita näyttelyssä olevan kuvittajan kuvittamia lastenkirjoja on selailukappaleina korissa.

Lastenkirjainstituutti
Puutarhakatu 11 A 21
33210 Tampere

www.lastenkirjainstituutti.fi